

BEETHOVEN V BRATISLAVE ROKU 1796 A GRÓFKA BABETA KEGLEVIČOVÁ

Anna Schiribauer
Viedeň

Doterajšie znalosti o Beethovenovom účinkovaní v Bratislave sa zakladali na jedinej vete z listu, ktorý mladý skladateľ odtiaľto napísal spriatelnenému nástrojárovi Andreasovi Streicherovi do Viedne 19. novembra 1796:

„[...] v stredu 23. [tohto] [mesiac] mám akadémiu, ak chce Stein prísť, bude vrelo vítaný, nočľah má celkom isto u mňa.“¹

Priamy dôkaz však doteraz chýbal. Ani noviny *Preßburger Zeitung*, ktoré inak vopred referovali o pripravovaných koncertoch, či recenzovali uplynulé hudobné podujatia, v tomto prípade neposkytujú ani najmenšiu stopu. Zatiaľ čo vo vedeckých kruhoch po uverejnení Beethovenovho „bratislavského“ listu v roku 1927 prevládlo akceptovanie faktu nad skeptickými názormi a prípadne sa vynorili aj nové vysvetlenia detailov (Alexander Weelock Thayer,² Theodor Frimmel,³ Ervin Major,⁴ Bence Szabolcsi,⁵ Marie Tarantová,⁶ Zdenka Bokesová,⁷ Marianne Czeke,⁸ Zoltán Hrabussay,⁹ Luba Ballová,¹⁰ Jürgen May,¹¹ Michael Ladenburger¹² a iní), v turistických propagačných materiáloch, a ziaľ nielen v nich, sa dovtedy nedokumentovaná informácia, navyše bohato vyšperkovaná fantazijnými podrobnosťami, predávala už ako fakt. Skutočný dôkaz o Beethovenovom pobyte priniesol až minuloročný nález neznámej korešpondencie z posledných rokov 18. storočia v Štátnom archíve v chorvátskom Varaždíne. A keďže vo všeobecnosti z Beethovenových

¹ [...] am Mittwoch den 23ten dieses Mts. ist meine Akademie, will stein kommen, so soll er mir herzlich willkommen seyn. Nachtrager hat er ganz sicher bey mir. BGA I, 1996, list č. 23. Slová *meine Akademie* nemusia nevyhnutne znamenať „moja akadémia“, podobne ako výraz *mein Haus* označuje „dom, v ktorom bývam“, pričom dom nemusí byť jeho vlastníctvom.

² Thayer's *Life of Beethoven* I, 1967, 188, 189.

³ FRIMMEL, 1906, 33 – 34.

⁴ MAJOR 1952, 4 – 5.

⁵ SZABOLCSI 1960, 81 – 83.

⁶ TARANTOVÁ 1965a, 301 – 309; TARANTOVÁ 1965b, 37 – 41. Tarantová predpokladala, že autorom referátu v *Preßburger Zeitung* o Beethovenovom prvom verejnom koncerte vo Viedni roku 1795 bol Heinrich Klein, učiteľ na Kráľovskej hlavnej národnej škole (pozri TARANTOVÁ 1965b, 34). Táto hypotéza sa ale ukázala ako mylná. Ballová roku 1972 uviedla, že redakcia prebrala doslovný text z *Wiener Zeitung*, pozri BALLOVÁ 1972, 13. Prítom nešlo iba o jednorazovú akciu, medzi obomi redakciami existovala v tomto ohľade dlhotrvajúca spolupráca, výhodná pre obe strany. Pozri SEIDLER 2001, 79 – 80.

⁷ BOKESOVÁ 1961, 534.

⁸ CZEKE 1935, 52 – 53.

⁹ HRABUSSAY 1967, 10.

¹⁰ BALLOVÁ 1971, 71 – 73, BALLOVÁ 1972, 13 – 20.

¹¹ MAY 1994, 32 – 33.

¹² LADENBURGER 2016, 112 – 114.

raných viedenských rokov máme nedostatok informácií, o to hodnotnejšie sú vety z týchto listov z pera jedného dávno zabudnutého bratislavského rodáka.

Meno Ján Daniel Ribini (1760 – 1820)¹³ je neznáme, v dejinách evanjelickej cirkvi sa však môžeme stretnúť s menom jeho otca, vzdelaného bratislavského protestantského kazateľa a historika. Ján Daniel bol spolužiakom Mikuláša Zmeškala z Domanoviec na bansko-bystrickom evanjelickom gymnáziu. Následne študoval v dvoch etapách na vtedy najvýznamnejšej nemeckej univerzite v Göttingene matematiku a prírodné vedy. Po návrate do Viedne sa tu stretol so svojim niekdajším spolužiakom. Zmeškal, oravský rodák, ktorý vyrastal v Banskej Bystrici, mal už vtedy za sebou prvé úspešné kroky na najvyššom úrade pre Uhorsko, v Uhorskej kráľovskej dvorskej kancelárii a profiloval sa ako dôkladný znalec hudby a uznávaný violončelista. Popri oficiálnej pracovnej činnosti sa s ľahkosťou pohyboval vo viedenských hudobníckych kruhoch práve tak ako v aristokratických domoch. Na takejto pôde sa začalo aj Zmeškalove celoživotné priateľstvo s Beethovenom, pričom nevieme, kto sa s budúci hudobným géniom zoznámil skôr – Zmeškal a či Ribini? Ribini pracoval ako sekretár grófa Františka Szécsényiho, predtým bol sekretárom a predčítateľom kancelára Václava Antona Kaunitz-Rietberga. Potom žil vo Viedni ako súkromný učenec s mimoriadne bohatým okruhom známych. V tom čase sa priatelil s manželkou Zmeškalovho bezprostredného nadriadeného v Uhorskej dvorskej kancelárii, Annou Pászthoryovou (Anna von Pászthory). Keď sa jej muž stal guvernérom Rijeky, odišla aj ona do rodného chorvátskeho Varaždína a tam jej Ribini štyri roky viacmenej pravidelne písal telegrafickým štýlom o viedenských novinkách a osobách, ktoré poznala. A k týmto patrili aj mladý Beethoven, vtedy už Ribiniho dobrý známy. Pasáže z týchto listov nie sú dlhé, zato obsažné, a tak sa stali podnetom na ďalšie bádanie týkajúce sa okolností Beethovenovej návštevy v Bratislave.¹⁴

Pre našu tému je najdôležitejší citát z Ribiniho listu z 9. januára 1797: „Pred troma či štyrmi dňami som stretol na mestských hradbách Beethovena. Sprewádzal ma takmer celú hodinu a musel mi rozprávať o Prahe, Drážďanoch a Prešporke. Táto cesta mu priniesla veľký úžitok, pred (saským) kráľom hral štyri razy a z toho počas troch večerov musel trikrát opakovať. Ako mi povedal, teraz už môže pohodlne žiť zo svojich diel. V Prešporke spoznal mladú, 16-ročnú grófkku Keglevičovú, ktorej hudobný talent ho priviedol do úžasu. Všetky jeho veci hrá tak správne a s takou zručnosťou, že on sám to lepšie nedokáže. A keď chcel sám seba počuť, bez toho, aby hral, poprosil túto mladú umelkyňu, aby sa posadila za klavír. Nie že by bol do nej zaľúbený, lebo vtedy by si človek mohol myslieť, že mladý, extatický virtuóz sa nechá strhnúť aj

¹³ Autorka pripravuje samostatnú štúdiu *Zwischen Göttingen, Kaunitz und Beethoven: der vergessene Privatlehrter Johann Daniel Ribini aus Pressburg (1760–1820)*.

¹⁴ Z čias príprav na tento bratislavský koncert neexistujú od Ribiniho žiadne listy. Mladý muž totiž trávil na pozvanie Anny Pászthoryovej trojmesačnú dovolenku v Chorvátsku, na panstve jej otca. Koncom augusta odcestoval do Varaždína a až 27. novembra sa vrátil späť do Viedne. Hneď na druhý deň popísal svojej hostiteľke všetky viedenské novinky z úspešného obdobia, vrátane tých, ktoré sa týkali Beethovena a Zmeškala.